

LBRIS

We know
books

Gheorghe Vîrtosu

LUMINIȚA PLÂNGĂTOARE

Prefață de Acad. Mihai Cimpoi

CUPRINS

Cuvântul editorului	5
Copii în jocul teatrului lumii	7
Argument	11
Să facem cunoștință cu Serioja	12
Arc peste timp	18
Dezamăgirea	25
Revolta. Sămânța răzbunării	41
Simboluri. Modelele vremii.	
Amintirea Babei Catinca	48
Răzbunarea	60
Lanțul slăbiciunilor sau	
cum sporește răul răsplătit cu aceeași monedă ...	69
Mișulică Gămurari sau altă față a copilăriei	71
Prima mea tabără școlară sau recompensa	75
A doua dezamăgire	88
Consecințe	104
Răzbunarea	106
Urmările nefaste ale pedepsirii copiilor sau	
cum să NU educi copiii	110
Fațetele copilăriei sau adevărate pagini de istorie ...	120
Un taur devenit legendă	126
Consecințe	164
Răzbunare	179
Imaginația copiilor sau	
infinitele „lumi” ale copilăriei	217
Urmări	251
Epilog	256

Noua carte a lui Gheorghe Vîrtosu ne cucerește prin indiscutabila *autenticitate*, asigurată de faptul că autorul a trăit faptele de viață sau că a putut să le trăiască. El se coboară, cu un deosebit sentiment de bucurie și desfătare estetică, într-un tărâm pe care îl cunoaște din interior, având certitudinea că este *acasă* și că ne-o transmite și nouă, cititorilor. E un fapt care se întâmplă, după cum postula Hegel, în cazul *epopeii*.

Acest suflu epopeic, de care sunt pătrunse și *Amintirile din copilărie* ale lui Ion Creangă (editorii cărții ne trimit, de altfel, în mod justificat la această capodoperă, având drept erou un „copil universal”), se propagă în cadrul restrâns al unui sat basarabean și în atmosfera arhaică a unei lumi care „gândește în basme și vorbește în poezii”.

Dăm, în consecință, de o *arhetipalitate* încă atât de vie, manifestată în tradiții, în cântece, colinde, doine, în „legile comunității”, în ritualuri și, bineînțeles, în *povești* care constituie apanajul și „duhul eresului”, de care vorbește Blaga, sau „parfumul copilăriei”, la care se referă autorul cărții.

Cele două personaje – Gheorghe (Vîrtosu), care e și povestitorul, și cel de-al doilea, Serioja, tovarășul de joacă și făptașul cel mai înverșunat și cel mai inspirat al tuturor isprăvilor, unele mai trăsnete decât altele, sunt „figuri apropiate” (în terminologia lui Nietzsche), într-un fel – picarești (sunt niște *picaro* mai moderați, mai „mioritici” decât cei clasici, spanioli), pătrunși de pofta neostoită de aventuri și întreținând relații de apropiere sufletească și familială, amintind de Tom Sawyer și prietenii săi, de Huckleberry Finn și Jim ai lui Mark Twain.

Bineînțeles că, întrucât e vorba de *amintiri*, autorul nu poate să nu evite tema *Timpului*, care „le transformă pe toate în cenușa menită băilor purificatoare, săvârșite cu sfințenie, chiar înainte de-a porni pe drumul veșniciei.” Această cenușă este un produs al focului suferinței – trăire atât de plăcută Timpului, care deține puterea sfântă a fiecărui strămoș sacrificat prin ardere. „De ce n-ar

lăsa Timpul câte-o amintire prețioasă veșniciei, precum o floare aparținând minunilor Divinității?”

Relația, providențială într-un fel, a povestitorului cu Serioja, a fost supusă testului lipsit de milă al Timpului, dar au rămas intacte amintirile din copilărie, care poartă însemnele permanenței și eternei continuități. Autorul se dedă anume evocării cu lux de amănunte, cu sublinierea farmecului și ineditului întâmplărilor, care sunt toate niște *isprăvi*, niște *răzbunări* în lanț nuclear care fac din copii niște ființe dornice de demnitate, libertate, de sfințenie și frumusețe, într-un cuvânt de *personalitate*, căreia i se spune *unicitate*.

Cum se manifestă această *unicitate*?

Firește, prin *joc*, prin elementul esențial al felului de a fi al copilului. Gheorghe și Serioja se încadrează, astfel, în imensul *teatru al lumii* (*theatrum mundi*), asumându-și rolul ce le este destinat (povestitorul vorbește mereu de „datul hărăzit al sorții”): acela de a fi *actori* nedisimulați și angajați cu toată ființa lor candidă în el, de a fi – se spune literalmente în roman – *piese în puzzle*-ul existenței neamului nostru strămoșesc.

Intervine, în mod deloc surprinzător, puterea *imaginației* povestitorului, care-i transformă pe cei doi în eroi de epopee, de, cel puțin, *farsă picarescă*, ce-i ia în valvârtejul ei și le dă contururi de ființe trăitoare pe marea scenă a vieții și având certitudinea că și-au supus „clipa cea repede care li s-a dat”.

Ce fac, în fond, cele două personaje ale lui Gheorghe Vîrtosu?

Refac ordinea tulburată a lumii, repun în albia fireșcului, a bunului simț și a armoniei familiale, valorile și virtuțile uitate, tot ce a încălcat mersul organic al lumii spre înaltele ei scopuri și rosturi.

De aceea, le dăm dreptate când se pare că întrec măsura și se dedau cu uitare de sine hârjoanei, jocului, aventurii și empatizăm cu ei, ca „răzbunători” pentru nedreptățile și inconveniențele ce li se fac. Ei sunt, până la urmă, soli ai frumuseții și sfințeniei.

Acad. Mihai Cimpoi

Serioja Virtosu – verișorul meu primar dinspre tată este una dintre cele mai marcante personaje ale copilăriei mele.

De la o anumită vârstă, ocaziile în care te reîntorci în anii copilăriei sunt dese: fie că răsfoiești albumele cu fotografii îngălbenite, fie că pășești nostalgic pe străzile satului natal, atras de dorul de casă, călăuză nelipsită a momentelor de singurătate în care te întâlnești – cu regret sau bucurie – cu trecutul tău, fie prin revederea unui chip cunoscut, prin retrăirea unei situații...

Ei bine, de fiecare dată când resimt „parfumul copilăriei”, specific doar acestui tablou neprețuit, *Serioja* este nelipsit. De ce-l regălesc numai în anii copilăriei mele? Pentru că, din păcate, asemenea multor persoane care mi-au marcat începutul vieții, *Serioja* nu mai este printre noi. Ceea ce mă mâhnește și mai mult este faptul că nimeni nu știe ce i s-a întâmplat, cum i-a fost sfârșitul. De la membrii familiei sale am aflat într-o zi, pur și simplu, că *Serioja nu mai este*, fără ca aceștia să cunoască detalii referitoare la moartea lui. A dispărut și gata! I s-a risipit existența și nimeni nu știe nici măcar unde i se află mormântul.

Câteodată, îmi vine să-mi spun c-ar putea fi vreun „truc” de-al lui *Serioja* (toată viața a fost un ghiduș, făcea mari năzdrăvănii, cele mai multe dintre ele nefiind cunoscute decât mie); sau – dar mi-ar părea foarte rău dacă acesta ar fi adevărul – un soi de „protest” al lui, prin care ne pedepsește pentru că s-a simțit părăsit și trădat de noi, apropiații săi, în cele mai critice momente din viața sa.

Voi încerca să detaliez câteva dintre ipotezele menționate mai devreme.

În copilărie, eu și Serioja am fost ca frații. Zi de zi eram împreună; nu ne despărțeam decât seara, târziu, când plecam pe la casele noastre. Dacă ar fi fost după noi, am fi dormit împreună. Acolo unde sunt mulți – asemenea familiei noastre numeroase – se găsește întotdeauna loc pentru încă un sufletel; desigur, numai dacă se dorește acest lucru. De regulă, comunitățile mai sărace dau dovadă de bunăvoință în cazul semenilor suferinzi, ca să nu mai vorbim despre consecințele calamităților, când membrii colectivității lovite de nenorocire se transformă într-o familie mare și unită; în general, dezastrele par jocuri ale sorții, menite să aducă oamenii împreună! În afara acestor excepții, existau reguli stricte, impuse și respectate de orice familie. Așa se întâmpla și-n comuna noastră: era literă de lege ca fiecare membru al unei familii să înnopteze la el acasă. Abaterile puteau să aibă loc doar cu învoire și-o motivație bine argumentată.

Serioja, verișorul meu, nu simțea la el acasă căldura sau fericirea specifice unui cămin adevărat. Avea tată vitreg și, deși locuia în casa bunicilor săi, unde, conform uzanțelor, ar fi trebuit să fie „stăpân”, intrusul fără suflet i-a făcut mereu viața amară. Tatăl biologic al lui Serioja murise într-un accident de tractor, pe vremea când verișorul meu era încă mic; nici măcar nu-l cunoscuse în adevăratul sens al cuvântului, iar chipul nu i-l văzuse decât în fotografiile din albumul familiei. În tot acest timp, tatăl vitreg nu conținea cu umilințele, indiferent cine s-ar fi aflat de față. Din păcate, pe-atunci, nimeni nu intervenea, întrucât altele erau legile comunității. Cei maturi aveau întotdeauna dreptate! Lor le revenea sarcina educării odraslelor, chiar dacă, în ce-l privește pe Serioja, nu era cazul, fiind vorba de tată vitreg.

Privind înapoi și gândindu-mă la situația în care se afla Serioja, mă încercă mereu o mulțime de regrete. Mă simt vinovat, conștiința mă muștră fără milă... La terminarea gimnaziului, drumurile noastre s-au despărțit. Sincer, nici nu-mi amintesc cum s-a petrecut totul. Mi se pare un vis. Până atunci împărțeam

absolut orice, ne împărtaşeam chiar și cele mai ascunse gânduri, pentru ca, într-o singură zi, toate să se termine. Am plecat fiecare pe drumul său, exact ca doi străini, urmându-ne destinele. Serioja s-a înscris la o școală, împreună cu niște băieți din sat, vecini de-ai noștri, mai mari decât el cu vreo trei ani. Visa să devină tractorist, ca tatăl său.

Eu mi-am ales altă cale, descrisă în celelalte dedicații ale *Inimii de Broscuță*¹. De altfel, am îndurat, de-a lungul vieții, nenumărate rupturi de cei dragi mie, iar Serioja nu face excepție: vecinii, prietenii – toți au devenit, în cele din urmă, amintiri, fire de nisip într-o clepsidră de neoprit. Uneori, mă întreb dac-am fi putut să ne continuăm drumul împreună, să mergem mai departe cu aventurile și ghidușiile despre care vă pomeneam...

Cântărind obiectiv lucrurile, pot spune că nu. Totul s-a întâmplat exact cum trebuia să se întâmple. Fiecare și-a urmat destinul!

Să facem cunoștință cu Serioja

Serioja Vîrtosu era un copil de nota 20! La vârsta maturității însă, nu mi-l prea aduc aminte. După ce ne-am despărțit, rareori s-a ivit ocazia vreunei reîntâlniri; se întâmpla ocazional, când veneam amândoi de la școală sau în vacanțe.

Relația strânsă de prietenie de odinioară s-a destrămat cu timpul. Nu degeaba se plâng bătrânii, asemenea frunzelor plo-pilor în amurg, că Timpul este lipsit de suflet: nu cunoaște nici milă, nici alte sentimente. Unii spun că nici chiar memorie n-are, pentru a se feri de amintiri pline de regrete.

Da, Timpul este de-o duritate de neimaginat!

Deși e moașa oricărei creaturi născute în marele ocean al universului, tot Timpul este cel care le transformă pe toate în cenușa menită băilor purificatoare, săvârșite cu sfințenie, chiar înainte de-a porni pe drumul veșniciei. Motivul este lesne de înțeles: această cenușă, produs al focului suferinței – trăire atât

¹ Colecția *O inimă de Broscuță*, carte pentru părinți și copii, semnată de Gheorghe Vîrtosu, apărută în 15 volume la Ed Adenium în 2013, reeditată în 2020.

de plăcută Timpului! –, deține puterea sfântă a fiecărui strămoș sacrificat prin ardere. De ce n-ar lăsa Timpul câte-o amin-tire prețioasă veșniciei, precum o floare aparținând minunilor divinității?! Nu, el le jertfește pe toate spre propria-i nemurire, cunoscându-le destinul de dinainte de-a se naște. Le încălzește, le mângâie cu adierea caldă a razelor sale – călăuze de nădejde în călătoria lui – pentru ca, la un moment dat, să le sacrifice fără milă... Însăși Viața este, din păcate, o victimă a Timpului nemuritor; o ademenește cu delicatețe pentru ca, ulterior, s-o sacrifice în propriul beneficiu.

Revin însă, la relația mea cu Serioja: și ea a fost supusă testu-lui lipsit de milă al Timpului. Interesele noastre comune dispă-reau încet-încet, iar legătura dintre noi se risipea de-a dreptul. Evident, vina nu ne aparținea, întrucât creșteam, ne schim-bam...

M-am reîntâlnit cu verișorul meu când m-am întors din armată. Iar ceea ce voi mărturisi acum nu mă onorează: am constatat că nu mai aveam despre ce discuta! Nu doar că nu reînvi-am subiecte comune, dar nici măcar nu eram în stare să închegăm altele: maturizarea noastră se produsese în maniere diferite. Cu excepția amintirilor din copilărie – epuizate iute, în câteva cuvinte – și-a unui zâmbet stingher, nimic nu se lega.

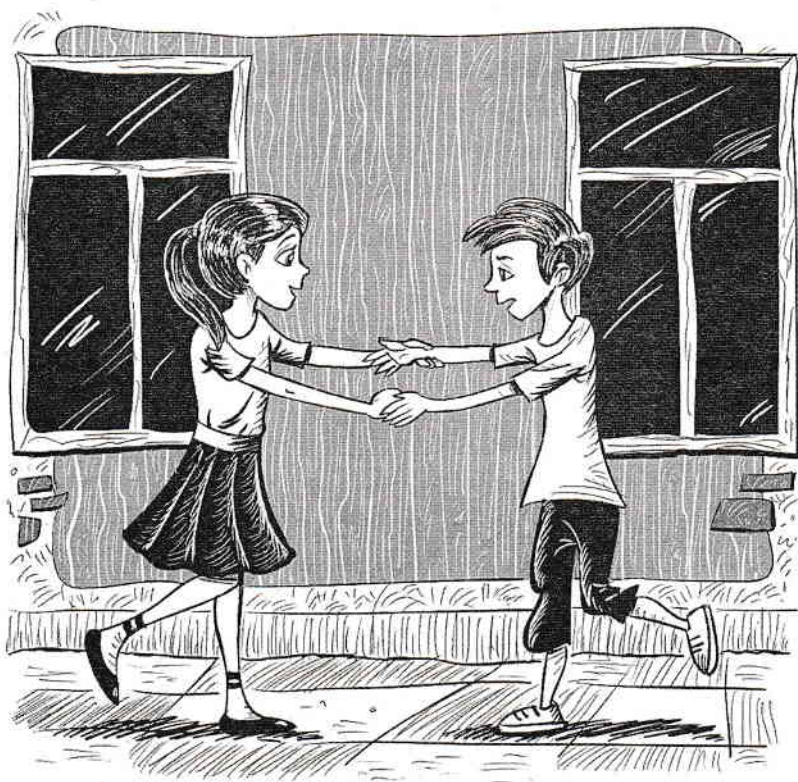
Serioja se apucase de băut, de fumat..., întocmai cum cereau „tradițiile” noastre strămoșești, mai ales în vremea sărbătorilor. Una din aceste tradiții implică rostirea unui toast, ținut cu absolut orice ocazie sau pretext, urmată de golirea paharului până la fund. Mi-au displicut dintotdeauna toasturile: vorbe goale, aghesmuite cu licoarea sfințitoare, botezată ispititor *sângele Domnului*. Dar care-i folosul?!

Viziunea lui Serioja asupra vieții era, în acel moment, com-plet diferită de-a mea. Mi-am permis să-i fac câteva observa-ții, pe care-aș fi vrut să le considere drept sfaturi. Deși i le-am împărtășit cu dragoste și mult respect, l-au supărat:

— Lasă-mă, Gheorghică, nu mi-oi fi tu acum al doilea tată vitreg, care să-mi tot spună ce să fac și ce nu?! Numai de sfaturi am avut parte toată viața... Și iaca...

Am înțeles că trebuie să fiu atent cu el, să nu subliniez discrepanțele dintre noi, fiindcă așa fi riscat să pierd chiar și cea mai fragilă legătură spre el. Cu toate acestea, în inima mea, Serioja era și va fi de-a pururi verișorul meu nebunatic.

A vrut, de la bun început, să rămână în comună. Întâlnise la un moment dat o fetișcană: înaltă, gingașă, plăcută vederii. Poposise din alt sat: preda cursuri de dansuri populare la Casa de Cultură din comuna noastră.

Vărul meu a devenit partenerul ei de dans. Fata însă avea deja un prieten; venise cu el în satul nostru, semn că între ei erau intenții serioase. Chiar și așa, cu timpul, atracția dintre ea și Serioja a căpătat amploare. S-au și îndrăgostit mai apoi; cine știe – poate efectul vreunei note răzlețe, ivită din serenadele dansate de cei doi sau poate vreo scânteiere tainică a Luceafărului

se făcuse vinovată de aprinderea sentimentelor lor zbuciumate, aflate mereu în căutarea fericirii?!

În cele din urmă, Serioja și partenera sa de dans au ajuns să formeze un cuplu. Fericit, dintru început! Chiar le stătea bine împreună. Prietenul fetei a acceptat situația și s-a întors de unde venise, fapt pentru care l-am apreciat, fiindcă a dat dovadă de multă înțelepciune.

Pe de altă parte, mă bucuram pentru verișorul meu. Parcă toți cei din jur voiau să-i vadă împreună. Serioja era un băiat înalt, chipeș, doar se trăgea din neamul falnic al „Vîrtoșilor” (multe fetișoare au pățimit, „traumatizându-și” gâtul, când încercau să-și întoarcă discret capul după noi, atunci când ne întâlneau pe ulițele satului). Bineînțeles, și fata, profesoara de dans, era la fel de atrăgătoare...

Anul 1988 a venit cu mari schimbări, cel puțin pentru mine. Urma să plec și mai departe de cei pe care-i cunoșteam. Mă bucuram pentru Serioja că-și găsisese un rost acasă, că „se aranjase”, cu alte cuvinte. Cei doi s-au căsătorit și au trăit câțiva ani în comună, cum aveam să aflu mai târziu de la alți colegi. Din păcate, n-am participat la nunta lor.

În '90, au plecat amândoi la Moscova, unde mergeau, de altfel, majoritatea moldovenilor; au ajuns, asemenea lor – în slavie. Sunt cuvinte dure, dar nu pot să le ocolesc, fiindcă acesta este adevărul. Din cauza stării precare din Republică, mulți tineri au plecat să slugărească peste tot în lume. Nivelul scăzut de trai și haosul ce orânduia cu bună știință comunitatea i-au obligat să facă acest pas. Și eu m-am numărat printre ei, părăsindu-mi baștina, tocmai pentru că nu existau alte soluții.

Au trecut vreo 20 de ani. Mă stabilisem la Londra și, în firma de construcții pe care-o coordonam, una din multele mele afaceri dezvoltate în timp, lucrau numeroși consăteni pe care-i ajutasem să ajungă aici. Cu prilejul unei sărbători pe care-am organizat-o la firmă pentru ei, mi-au vorbit despre Serioja: se despărțise de soție, deși aveau un copil (îl voi căuta neapărat, pentru a-i oferi această carte, închinată tatălui său). Cauza destrămării familiei lor a fost un alt consătean de-al nostru. Mai mult de atât: era un prieten din cercul de apropiați de-acasă,

căsătorit la rândul lui cu o fată din comună. Paradoxal, Serioja îl ajutase să ajungă la Moscova, iar el a pus, ulterior, ochii pe nevasta verișorului meu. O simpatie, probabil reciprocă, ce-a depășit, din păcate, limita bunului simț a destrămat două cămine. Pe Serioja l-a copleșit tristețea acestui adevăr și-a prins să-și înece tot mai des amarul în băutura.

Parcă mi-a înfipt cineva un cuțit în spate, auzind una ca asta! Nu mă așteptam la așa ceva. Îl știam pe Serioja un luptător! Am făcut tot posibilul să dau de el, pentru că voiam să-l ajut să vină la Londra, să muncim împreună; am găsit cu greu un număr de telefon și l-am sunat. Mi-a trebuit jumătate de oră pentru a-l convinge că eu mă aflu la celălalt capăt al firului. Nu-mi mai recunoștea vocea: trecuse mult timp. În plus, trăind într-o comunitate de români, eu vorbeam, cât de cât, corect limba română, pe când el o pocea destul de grav, cu sintagme din limba rusă. Pentru a mă recunoaște, am fost nevoit să-i reamintesc niște întâmplări mai vechi, cărora doar noi le cunoșteam tâlcul. În acel moment, a început să plângă ca un copil... M-a făcut și pe mine să lăcrimez, dar strângeam din dinți, străduindu-mă să mă abțin, ca el să nu deznădăjduiască și mai mult. Nu mai spunea nimic. I-am sugerat să se întoarcă acasă, în sat. I-am promis că-l voi ajuta cu toate documentele necesare și-l voi lua la Londra; l-am rugat să nu-și facă griji pentru banii de drum, fiindcă-i voi asigura totul. Mi-am imaginat că, aflându-se într-o astfel de criză, n-avea de unde să-i aibă. Nu era târziu pentru un nou start în viață.

După ce s-a liniștit puțin, mi s-a adresat:

— Văru', cât mă bucur pentru tine! mi-a spus printre lacrimi. Mă bucur că ești bine, că mă poți ajuta... Îmi place limbajul tău, l-ai păstrat curat, deși spui că ești de atâta vreme la Londra!

— Nu uita ce maestru am avut amândoi — *profesorul de limba română*, i-am răspuns glumind, făcând referire la dascălul despre care am vorbit în dedicația ce deschide volumul al VI-lea al *Inițierii de Broscuță*. Mai ții minte cum l-am speriat cu broscuța?

— Din păcate, văru', profesorul nostru a murit. Nu știu dac-ai aflat..., mi-a spus Serioja plângând. Să-i fie țărâna ușoară! A fost un om bun, chiar dacă noi ne-am purtat ca niște vagabonzi cu el. Acum, după mulți ani, mi se pare că odată cu

plecarea lui din această lume a luat și ce-a fost mai frumos din copilăria noastră. De fapt, ne-a luat totul!

Am vrut să-i ridic moralul, schimbând rapid subiectul:

— Serioja, ne-am înțeles în legătură cu ceea ce ai de făcut, da? Sper ca măcar acum să mă ascuți, să lași încăpățânarea deo parte! Te întorci acasă și vin să te iau cu mine. Vei începe o viață nouă!

— Bine, văru', promit...

— Ai bani de drum spre casă? am vrut să știu.

— N-am, dar fac rost...

— Ce spui?

— Glumesc, glumesc...

Am organizat totul pentru a-l ajuta să revină în sat, ca apoi să-l iau la Londra, cum am făcut cu mii și mii de oameni, asigurându-le un trai decent. Nici măcar rămas-bun nu ne-am luat la telefon, având siguranța că ne vom revedea curând.

După două săptămâni însă, când planul meu cu Serioja urma să prindă viață, am fost arestat în Franța. Era anul 2004. Totul se dăduse peste cap. Am ajuns într-o lume demonică, tăinuită de ziduri-capcană, clădite pe legile nebanuite ale acestei țări, în care cuvântul de ordine era rezistență, *supraviețuire*. Trebuia să fac tot posibilul să ies de acolo sănătos, teafăr. Să supraviețuiesc! Atât.

Bineînțeles, după câțiva ani, când m-am eliberat, unul din primele lucruri pe care le-am făcut a fost să mă interesez de Serioja. Cât timp am fost închis, m-am gândit îndelung la el. De multe ori chiar îl visam, deși realitatea și libertatea pe care mi-o doream mi-au adus numai dezamăgiri, cele mai dureroase fiind legate de propria-mi familie.

Precum spuneam, trecuseră mai mulți ani. Știrea că Serioja nu mai era în viață m-a întristat foarte mult. În aceeași perioadă îl pierdusem și pe fratele meu. Mă gândesc de multe ori: oare de ce? De ce trebuia să ni se întâmple asta, atât mie, cât și lui? Nu găsesc răspuns decât în mâna destinului. Cât trăim, nu reușim să aflăm motivul pentru care venim în această lume, dar nici de ce și când plecăm; cei mai mulți dintre noi nu reușesc să descopere sensul acestei vieți, nici măcar la final. Tatăl meu, Dumnezeu să-l odihnească, când mai lua câte un păhărel, devenea

puțin mai binedispus. Atunci, profitam, apropiindu-mă de el pentru a-i pune tocmai altfel de întrebări – nu știu cum să le zic: filosofice, existențiale? Spre bucuria mea, tata-și deschidea sufletul ca o floare de lotus vizitată de primii zori ai dimineții și-mi răspundea. Își lăsa imaginația să zburde la nivelul de înțelegere al unui copil și vorbea cu mine despre toate; în restul timpului, era foarte sobru.

Îmi spunea că noi, oamenii, suntem doar niște *piese* care se constituie în părți componente ale unui mecanism construit de Dumnezeu din veșnicie. Doar că noi, oamenii, fiind materie, avem o viață foarte scurtă în comparație cu tot ce înseamnă alte elemente ale universului: *piesa* se uzează, trebuie schimbată periodic pentru ca mecanismul să nu se oprească, păstrându-și caracterul etern.

Spunându-mi toate acestea, tata-mi puneu degetul pe năsuc, dându-mi de înțeles că sunt următoarea piesă în *puzzle*-ul existenței „mecanismului” neamului nostru strămoșesc, urmând să-l înlocuiesc pe dânsul.

Arc peste timp

De câte ori mă întorc acasă, iar când spun „acasă”, mă refer la Basarabia (de altfel, în multe locuri din lume am avut acest sentiment de apartenență, întărit de faptul că mi-am construit case în aceste locuri), îmi găsesc neapărat timp nu doar să vizitez mormintele celor dragi, ci și locurile care mi-au marcat existența, făcându-mă să retrăiesc amintiri de neuitat. Clipe de exaltare, de negrăită fericire sau, din contră, momente de coșmar; oricum ar fi, toate fac parte din viața noastră și se întrepătrund la fel ca ziua și noaptea, în procesul tainic de așa-zisă măsurare a timpului.

Voi supune atenției una din vacanțele petrecute acasă, pe când săvârșeam același ritual, de pelerinaj prin locurile natale, mustind de amintiri.

Era o primăvară târzie; înflorise liliacul. Ne întorseserăm acasă din străinătate cu toții: atât eu, cât și surorile mele. Am

vizitat mormintele părinților, pe-al fratelui, pe-ale tuturor celor care se trăgeau din neamul nostru. Am depus flori dintre cele ce le fuseseră dragi de-a lungul vieții și pe care le îngrijiseră neconținut. Trebuie să vă spun: există credința conform căreia sufletele celor plecați vor să li se aducă prinos ceea ce-au îngrijit și-au avut în timpul vieții – cu alte cuvinte, vor un crâmpel din ce le-a adus odinioară bucurie.

Pe când ieșeam din cimitir, de undeva din partea dreaptă, mi-au atras atenția niște râsete cristaline de copii. Se jucau pe una dintre potecile bătătorite mult timp în urmă de piciorușele mele, când eram de vârsta lor. Opt ani de-a rândul străbătusem această căraruie ce ducea spre ușa școlii unde învățasem. Iată cum se întâmplă, mi-am zis, tocmai acea potecă transcende timpul; pașii copiilor, printre care m-am numărat și eu ani în șir, o păstraseră *vie* până în prezent. Iarba nu mai creștea de multă vreme pe ea... Parcă presărase cineva de-a lungul ei petrol sau cine știe ce otravă, speriiind pentru totdeauna firicelele verzi ce s-ar fi încumetat să iasă la lumină. Momentan, mi-a trecut prin minte: *chiar dacă școala nu mai există, cărarea pe care pășeam vioi, zilnic, cu ani în urmă, s-a păstrat, dar iarba nu mai crește pe-aici.*

Abia ulterior aveam să aflu că aceeași potecuță, ce simțise atâta amar de vreme bucuria și emoțiile copilașilor, acum era străbătută zilnic cu durere, ofuri și lacrimi de suferință de bolnavii și bătrânii satului, pentru a-și căuta de sănătate, fiindcă școala se transformase în cabinet medical.

M-am oprit în fața fostei mele școli; eram emoționat, copleșit de amintiri. Copiii, ajunși în dreptul nostru, ieșeau în fugă pe poartă: preocupați, nu ne-au lăsat să intrăm, cum ar fi cerut buna creștere. Bucuria le era mai mare decât conduita impusă de regulile de politețe, o atitudine firească vârstei lor. Când au întors capul, văzând că-i privim din spate, s-au rușinat, conștienți c-au greșit. Așadar, bunul simț, atât de călcat în picioare în vremea noastră, încă n-a dispărut, fapt ce ne-a bucurat foarte mult.

Copiii ne-au salutat și, parcă puțin vinovați de prea buna lor dispoziție, au încetat să mai râdă. S-au apropiat de fântâna din apropiere, șușotind ceva între ei. Ne cercetau din priviri: eram